

Biblioteket som Familieiværksætter - en god start

Projektmodning i Horsens Kommune 2015

Biblioteket som Familieiværksætter Rapport

Målgruppe:

- Førstegangsførelde med 1-årige børn

Formål:

- At forberede og styrke grundlaget for bibliotekets deltagelse som Familieiværksætter i en kommune

Samarbejdspartner:

- Sundhedsplejen i Horsens kommune

Projektet gennemføres af Horsens kommunes biblioteker og Sundhedsplejen

Projektleder: Inger Midtgård im@horsens.dk tlf. 7629 2454

Projektdeltager: Metteline Lykke Rasmussen bibmlr@horsens.dk

I styregruppen: Vibeke Mygind bibvm@horsens.dk

Biblioteket som Familieiværksætter – en god start

- **Baggrund**

Horsens Kommune er i 2015 startet med Familieiværksætterforløb for alle 1. gangsfødende familier. Horsens Bibliotek deltager med oplæg fra april 2016 på familiernes 13. mødegang.

- **Formål, mål og målgruppe samt succeskriterier**

1. Formålet med projektmodningen har været at afdække hvordan biblioteket kan bidrage til Familieiværksætterne med formidling af viden til forældrene om børns sprogtilegnelse og anbefalinger af forskellige sprogstimulerende materialer, herunder forskellige typer af bøger, rim og remser med mere.
2. Målene var at afklare, hvordan vi bedst formidler vores viden om sprog og bøger til forældrene inden for de rammer, der er opstillet i Familieiværksætterne ud fra viden om sprogforskning (desk research), bibliotekets materialer og tilbud samt interviews med førstegangsførelse omkring deres forhåndsviden omkring sprogtilegnelse og deres kendskab til bibliotekets tilbud ift sprogstimulerende materialer og bøger.
3. Målgruppen var førstegangsførelse.
4. Succeskriterierne var at foretage desk research, afholde interviews med målgruppen, udarbejde oplæg samt materialer hertil samt afholde testoplæg og få feedback fra forældrene herpå.

- **Aktiviteter – formål, hvad gjorde vi, erfaringer**

1. Desk research: Vi læste og konkluderede på følgende artikler: *Dialogisk læsning og motorisk deltagelse i sprogplassen*, Lotte Salling /lottesalling.dk **se bilag 1** + *Strategi for små børns møde med kunst og kultur*. Kulturministeriet, maj 2014.
<http://kum.dk/servicemenu/publikationer/2014/strategi-for-smaa-boerns-moede-med-kunst-og-kultur/>
2. Vi orienterede os i referater og pointer fra kursusdage i forbindelse med *Fra Bogstart til sprogplassen* (lektor Caroline Sehested), fra oplægget *Børn, sprog og hjerner* af Ann E. Knudsen (hjerneforsker), fra *Læsning, læselyst og hjemmets rolle* af Sanne Scheter (læsekonsulent) samt fra konferencen *Billedbogen som råstof – Literacy i børnehøjde*, november 2014 og trak på kollegers erfaringer fra tidligere gennemførte og igangværende sprogstimuleringsprojekter.
3. Fokusgruppeinterview: 16.4.2015 afholdt vi interview med 3 førstegangsfødende kvinder, som sundhedsplejen formidlede kontakt til. Vi havde haft kontakt til 6 kvinder, men de 3 blev forhindrede. **Se bilag 2**
4. Testoplæg: Via lokal søgning på Facebook (*Mødre på barsel og Det' for børn og unge*) fandt vi 8 deltagere til testoplæg af ca. 25. minutters varighed, som blev afholdt d. 27.10.2015. **Se bilag 3 (powerpoint)**. Her erfarede vi at det er vanskeligt for en forældre både at koncentrere sig om barnet og have fokus på oplæg. Det viste sig at være vigtigt at der var

meget legetøj og bøger, som børnene kunne beskæftige sig med. Oplægget havde dog stor interesse for forældrene.

5. Inspirationsmateriale – 'Køleskabsark' med pointer omkring sprogtilegnelse og læsning samt brochurer fra biblioteket blev positivt modtaget. **Se bilag 4**
6. Feedback fra forældre. Oplægget var godt og relevant. Efter oplægget svarede de deltagende forældre på et kort spørgeskema, som konkluderede at tidspunktet for afholdelsen passede børnenes rytme dårligt (spisetid, sengetid mm). **Se bilag 5**

7. Konklusion

Vi har nået vores mål for modningsprojektet, idet vi har foretaget desk research, som vi har brugt i f.t. at stille relevante spørgsmål til vores interviewpersoner samt få relevante svar. Desk research blev også anvendt i f.t. at forberede oplæg til testoplæg. Vi har fået relevante tilbagemeldinger på testoplægget.

Forældrene er interesserede i at vide mere omkring sprogtilegnelse og er glade for at lære mere om bibliotekets tilbud, som ikke mange kender hele omfanget af. De ønsker at tidspunktet for afholdelse af oplægget ligger tidligere på eftermiddagen eller lørdag formiddag. Grundet begrænset tid, forældrenes nødvendige fokus på deres børn og de mange forskellige informationer er det vigtigt at prioritere og skære ind til benet ift. de vigtigste pointer omkring sprogtilegnelse, læsning og bibliotekets materialer.

• Anbefalinger

1. Det er oplagt at afholde inspirationsoplæg for nybagte forældre om sprogudvikling, brug af bøger og andre sprogstimulerende materialer samt at præsentere dem for biblioteket. Det er alle tiders mulighed for forældre for at blive bekendt med bibliotekets tilbud ift. sprogstimulation og læseinspiration for/til børn, fra de er helt små.
2. Det er vigtigt at inddrage forældre i planlægningen af praktiske omstændigheder omkring afholdelse af oplægget, herunder tidspunkt for afholdelse.
3. Det er vigtigt med tydelige rammer og dialog med samarbejdspartnere fra start.
4. Begge barnets forældre bør så vidt muligt deltage, bl.a. for at den ene kan holde fokus på oplægget.
5. Inspirationsoplægget bør gennemføres endnu tidligere i barnets liv (omkring 6. mdr), for at sætte tidligt ind med understøttelse af sprogudvikling (som også sprogforskningen anbefaler og som man også gør det i Bogstart-projektet). Det er også sandsynligt at forældrene vil få bedre udbytte af oplægget, hvis børnene er yngre og dermed muligvis kræver mindre fokus/afledning.
6. Hvis børnene er ældre end 6 mdr., fx omkring 1 år, bør der være legetøj og lignende, som børnene kan beskæftige sig med under oplægget.
7. Forældreiværksætter-formatet har en tidsbegrænsning, så det kan være en idé at afsætte mere tid til uddybning af pointer samt dialog, evt. som et ekstra tilbud til forældrene fx på et par lørdag formiddage i løbet af året, evt. uden børn.

DIALOGISK LÆSNING OG MOTORISK DELTAGELSE I SPROGPROCESSEN

*"Når de voksne læser, taler de nogle gange så meget, at jeg ikke kan høre efter."
(dreng, 5 år)*

Metoden dialogisk læsning blev i sin tid udviklet i USA og er med stor succes blevet afprøvet og implementeret i lande verden over. Sidenhen viser international forskning, at når vi kobler fysiske og kreative aktiviteter på sproget og læsningen, lagres det indlærte bedre i hukommelsen.

Dialogisk læsning handler om at inddrage lytteren og skabe en tovejs-læsesituation, hvor barnet/børnene inviteres til at besvare spørgsmål, reflektere, udtale ord og sætninger, afprøve bøjninger og rimord eller formulere egne små historier. Børnene får et større ordforråd, bliver bedre til samtale og motiveres langt mere, når de selv deltager. Fuldstændig ligesom vi voksne foretrækker medinddragelse og medansvar.

Der skal ikke meget til for at øge motivationen ved oplæsning: Korte pauser med spørgsmål til tekst og billeder. Fagter, grimasser, sjove ord eller en bevægelse, der prøves af undervejs. Et varmt nærvær med øjenkontakt og anerkendelse af de sproglige forsøg. Inddragelse af personlige oplevelser og følelser. Alt sammen tilpasset børnenes alder, interesser og sproglige kunnen. Det handler om levende læsning med udfordringer, der hverken er så svære, at børnene giver op, eller så lette at de keder sig. Første gang læses bogen uden for mange afbrydelser, så børnene oplever helheden. Ved genlæsninger udvides spørgsmål og samtale med flere tråde ud til børnenes egne erfaringer.

Motorisk tilgang

Indrag gerne bevægelse under læsningen. Det kan være små bevægelser med fagter og mimik for at understøtte sprogforståelsen, eller det kan være større bevægelser, hvor man rejser sig op og afprøver en af de ting, man lige har læst om: træerne, der svajer i vinden, bjørnen, der tramper vredt af sted osv. Gør det gerne med det samme - som små energi-indsprøjtninger undervejs. Afprøv også efter læsningen ord eller afsnit fra bogen, så historien opleves med hele kroppen. Jo flere sanser der knyttes til historier og sprogaktiviteter, jo bedre huskes ordene og handlingen.

Giv børnene udfordringer i både deres balancesans (trille, snurre, slå kolbøtter), deres muskel-led-sans (strække og bøje, mærke styrke og afspænding) og deres taktile sans (mærke omgivelserne/hinanden/egen krop). Børn lærer bedst i en kombination af det kognitive, det sociale, det sansemotoriske og det emotionelle i trygge omgivelser og sammen med motiverede voksne.

Eksempel på forløb:

Før oplæsningen:

En bog vælges fra sprogkufferten. Læs/skim bogen, og se, om den passer til aldersgruppen. Er der gode ord og emner at tale om? Skal nogen forklares i forvejen for at give en forforståelse?

Find et rart og roligt sted at sidde sammen – på gulvet eller i et hyggeligt hjørne på nogle madrasser. En mindre gruppe er optimal, men selv 20 børn fylder ikke meget i en tæt halvcirkel foran den voksne. Bogen kan nu jævnlige vendes om, så alle kan se billeder og tekst.

Find eventuelt genstande eller legetøj, der passer til historien, og som børnene kan sidde med, mens de lytter. Dette hjælper ofte på engagement, hukommelse og læring.

Under læsningen:

Tal om forsiden: Hvad handler bogen mon om? Lad børnene sætte ord på, hvad de ser. Læs langsomt og levende med pauser til at forklare, tale om tegninger og besvare spørgsmål. Peg jævnlige på tekst, læseretning eller et bestemt ord for at øge den skriftsproglige opmærksomhed.

Er der papfigurer med i sprogkufferten, så brug disse under oplæsningen.

Gør børnene til medfortællere. Følg deres nysgerrighed, stil "åbnende spørgsmål", og vent på svar. Eksempelvis spørgsmål til de 2-3 årige: *Hvem leger med bolden? Hvilken farve har drengens bold? Hvor ligger bolden?* Spørgsmål til de 4-5 årige: *Hvorfor bliver pigen ked af det? Hvordan kan hun blive glad igen? Hvad tror I, at der sker nu?* Støt og udvid sproget.

Det er ordforrådet og sprogforståelsen, der er vigtigst – ikke så meget selve udtalen, som nok skal udvikles med tiden. Korrigér derfor ikke børnene, men gentag blot efterfølgende deres ord eller sætningsopbygning korrekt (fx: *"Ham osse ha bolden."* *"Ja, han vil også gerne have bolden."*)

Efter læsningen:

Afprøv/oplevel historien gennem rollespil, leg, sansemotoriske aktiviteter, tegneaktiviteter, udflugter m.m.

Tal om udvalgte emner og fokusord fra bogen i forskellige sammenhænge, så de sætter sig fast. Fortæl eventuelt ordene til forældrene, så der kan tales videre om dem derhjemme.

Læs samme bog en håndfuld gange inden for de næste par uger, så børnene får mulighed for at blive mere og mere deltagende og sproglige aktive i oplæsningen for hver gang.

Fokusgruppeinterview 16.4.2015 – kl. 17-18.

Sundhedsplejen havde etableret kontakt til 6 personer med forskellig baggrund fra målgruppen.

Vi endte dog p.g.a. sygdom m.v. på en gruppe bestående af 3 kvinder (lærer, sygeplejerske, læge)

Forældrene skulle tage stilling til følgende spørgsmål:

- I hvilke sammenhænge/situationer tænker I at sproget udvikles?
- Hvordan tænker I man som forældre kan stimulere sit barns sproglige udvikling?
- Tænker I Biblioteket ind i forbindelse med sprogudvikling?
- "Familieiværksætterne" - hvad skal der til for at tilbuddet bliver så godt som muligt for målgruppen af førstegangsforældre? – de skulle tage stilling til hvilket inspirationsmateriale vedr. læselyst de foretrak :
Køleskabsark fra "Sprogstart" eller "Børnehavebiblioteker"

Herunder følger de udsagn vi fik fra forældrene kategoriseret i tre hovedområder.

Sprogudvikling :

Barnet laver bevægelser, der signalerer ord. Peger på øret for Telefon. Vinken=farvel.

Babytegn

Gentagelser

Bog med billeder

Dyrelude – se dyr i bøger , tegninger af dyr og i virkeligheden. Forskellige "varianter" af dyr.

Gentagelser af kendte begreber: far og mor

Stimulere sproget ved at man taler MED barnet ikke TIL barnet. Tale til barnet som om, han forstår alt.
Stille mange spørgsmål: Hvad skal han? Hvad gør han?

Ikke bruge babysprog. Bruge nuanceret sprog, bl.a. overbegreber: Overtøj, fodtøj, bestik

Følebøger – flere sanser, berøring

Barnet har adgang til bøger, fx papbøger – finder dem selv frem fra hylden/kurven.

Synge sange

OBS: Ønske om inddeling i bøger til de 1-årige – fx krybbe kun med papbøger!

Om brug af biblioteket

Frygt for at barnet skal ødelægge materialerne/bøgerne. Forestiller sig at vente til barnet er 2-3 år.

Leg på biblioteket

Lån af sprogkuffert

Lån af xylofon

Lån af trommer

Havde ikke kendskab til Legetek på forhånd – god overraskelse.

Glad for at der er 'gang i den' på biblioteket fx lørdag – møde andre børn.

Andre rammer – der sker noget nyt i hverdagen. Biblioteket er et afbræk.

*OBS: Kunne være dejligt med legestue fx en formiddag om ugen, hvor barnet kan møde andre børn.
Lukket for institutioner.*

Ang. Familieiværksætttermøde på biblioteket

Pauser

Lettilgængelige legesager

Puslefaciliteter flere steder

Barnevognsparkering

Pjecer man kan få med hjem og læse videre

Ulvetime og sengetid mellem 18-19. Foreslår 15.30-17.30. Mændene må flexe fra arb/tage fri.

Familieiværksætttermøderne bør ændre tidspunkt efter børnenes alder. Fast spise- og sengetid.

Vigtigt med henvisning til videre oplysninger om sprogstimulering , bøger og Legeteksmaterialer fx bibliotekets hjemmeside.

Gode bøger til forskellige aldre. (OBS: Læg vægt på at vi gerne vil hjælpe det ENKELTE barn, den ENKELTE familie med hvad der passer specifikt!)

Familierne foretrak køleskabsarket fra "Børnehavebibliotekerne" som inspirationsmateriale.

Alle vil gerne deltage igen til test af oplæg i oktober.

Velkommen på Horsens Bibliotek

Bøger, læsning og sprogtilegnelse

HORSENS KOMMUNES BIBLIOTEKER

Disposition

- Hvorfor læsning og bøger?
- Hvordan kan man inddrage bøger i hverdagen?
- Hvad kan biblioteket tilbyde jer og jeres barn?
- *(Rundvisning)*

HORSENS KOMMUNES BIBLIOTEKER

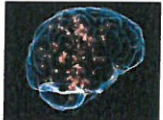
Hverdagen kan være hektisk..

HORSENS KOMMUNES BIBLIOTEKER

Hvorfor bøger? Hjerneforskning

- Når vi stimulerer hjernen gennem leg, sprog og sang øges antallet af forbindelsestråde mellem hjerneceller.
- Bøger og højtlesning: Børn lærer bedre og klarer sig bedre i skolen.

HORSENS KOMMUNES BIBLIOTEKER

Barnet, 1 år

- Barnet bruger **kroppen, lyde og blikretning**, når det vil fortælle noget.
- Barnet **forstår flere hverdagsord** (mad, mennesker, ting, 'her og nu-lyde'). Mange børn kan sige enkelte ord korrekt.
- **Hørelsen** er af afgørende betydning for om barnet kan lære at tale.

HORSENS KOMMUNES BIBLIOTEKER

Et barneliv med bøger

- Læs i ro
- Find et hyggeligt sted at læse.
- Skab ritualer omkring læsningen.
- Lad barnet forbinde læsning med nærvær og hygge.

HORSENS KOMMUNES BIBLIOTEKER

- Læs selv: Lad barnet se at de voksne (også) hygger sig med at læse. Når du læser, får dit barn også lyst til at læse.
- Adgang til bøger: En kuffert, en bogkasse, en 'bunke af bøger' ☺

HORSENS KOMMUNES BIBLIOTEKER

Bøger er vejen til sproget

- Læs og snak
- Læs én gang til
- Tal med barnet
- Leg med sproget
- Gør historier og bøger til en del af hverdagen

HORSENS KOMMUNES BIBLIOTEKER

Horsens Biblioteks tilbud

- Bøger
- Film
- Rim og remser
- Sangbøger
- Legeteket, fx sprogkufferter

HORSENS KOMMUNES BIBLIOTEKER

- Åbne biblioteker + tidligt morgenåbent
- Arrangementer
- Hyggelige lørdage
- Bamses Hus
- Madpakker

HORSENS KOMMUNES BIBLIOTEKER

Gode links

- Horsens Bibliotek www.horsensbibliotek.dk
- eReolen – 0-3 år www.ereolen.dk
- LotteSalling www.lottesalling.dk

Det bedste råd, du kan give dit barn, er et ordforråd!
/Lotte Salling

HORSENS KOMMUNES BIBLIOTEKER

Opsamling:

For barnets sprogtilegnelse er det afgørende at:

- Være nærværende og nysgerrig sammen med sit barn
- Være den gode rollemodel
- Bruge tid på fælles delt opmærksomhed
- Tage alle sanser i brug
- Barnet får læst/fortalt/kigget i bøger og lytter til rim og remser.
- BRUG BIBLIOTEKET ☺

HORSENS KOMMUNES BIBLIOTEKER

Læs tidligt - Bøger er også for babyer.

Læs højt - Eller fortæl om billederne - børn elsker at høre mors og fars stemme.

Læs og snak - Jo mere I snakker sammen, jo bedre bliver dit barn til at lytte og tale.

Læs én gang til - Børn elsker at høre den samme bog.

Læs alt - Reklamer. Vejskilte. Tv-programmer.

Læs tit - Læs bare lidt. Men tit.

Læs i ro - Sluk for tv. Og hyg jer sammen.

Læs selv - Når du selv læser, bliver dine børn også glade for at læse.

Læs overalt - I bad. I bus. På strand. På skød. I stol. I seng. I tog.

Læs bøger - Lån dem på biblioteket. Køb dem i boghandlen. På nettet. I supermarkedet.

Evaluering af "Bøger, læsning og sprogtilegnelse" d. 27.10.15 på Horsens Bibliotek

Der deltog 8 voksne og 8 børn. Vi fik kun spørgeskema retur fra 7 forældre, da én p.g.a. uroligt barn valgte at tage hjem inden oplægget var forbi.

Vurderingsskemaet forældrene skulle tage stilling til med besvarelsenerne skrevet ind :

Hvordan vurderer du dit udbytte af oplægget ?	I høj grad	Rimelig meget	Både og	Ikke særlig meget	Slet ikke
Oplægget har sat nye tanker i gang	2	1	2	2	
Jeg synes, at oplægget er relevant for nye forældre	4	2	1		
Jeg synes godt om formen på oplægget	1	5	1		

Herunder de spørgsmål der blev stillet til forældrene :

1. Hvor gammel er dit barn ?
2. Bruger du biblioteket ? -
3. Ville I kunne deltage i et arrangement fra 17-19 ? : ja nej
4. Hvis nej - ville et andet tidspunkt være bedre ? og hvilket ?
5. Var der noget du synes var specielt godt ? :
6. Har du forslag til eventuelle ændringer ?:

Vedr. pkt. 1. Hvor gammel er dit barn:

Børnenes alder var :

1 – 12 mdr.

4 - 14 mdr.

2 - 17 mdr.

Vedr. pkt. 2. Bruger du biblioteket ?

Nej : 2 personer – den ene "ikke endnu" den anden "men vil fremadrettet"

Ja : 5 personer

Vedr. pkt. 3. Ville I kunne deltage i et arrangement fra 17-19 ?

Alle svarede nej, med begrundelser som : "ulvetime" "sovetid"

Vedr. pkt. 4. Hvis nej – ville et andet tidspunkt være bedre ? og hvilket ?

Følgende kommentarer blev modtaget :

lørdag formiddag (2 personer)

15.30-17.00 eller 16.30-18.00 to timer er lang tid at tage ud på det tidspunkt (2 personer)

15.00 – 17.00 (1 person)

Tidligere tidspunkt – da det ligger i spise/sovetid (2 personer)

Vedr. pkt. 5. Var der noget du synes var specielt godt? :

Fortælling om de forskellige typer bøger, samt legeteket.

Godt initiativ , spændende, God fleksibilitet i oplægget. Tydelig og god formidling.

Børnene blev involverede, det er altid godt set fra en forældres synspunkt.

God intro til biblioteket. Gode bogforslag. Fint oplæg.

Synes det hele var meget godt

Vedr. pkt. 5. Har du forslag til eventuelle ændringer :

Der skal være noget mere legetøj til børnene.

Flere bøger til børnene.

Vores kommentarer til testen :

Nogle af børnene var allerede trætte /urolige det medførte at forældrene ikke fik helt så meget ud af oplægget, hvilket de også gav udtryk for. Havde begge forældre været tilstede ville udbyttet måske havde været et andet. Tidsmæssigt er det svært at få formidlet både viden om sprogstimulering og præsenteret bibliotekets tilbud til forældrene.